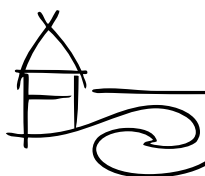

Vita Antiqua №10, 2018

TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV, FACULTY OF HISTORY
DEPARTMENT OF ARCHAEOLOGY AND MUSEUM STUDIES
CENTRE FOR UNDERWATER ARCHAEOLOGY, ARCHAEOLOGICAL AND ETHNOLOGICAL RESEARCH
Th. VOVK CENTER FOR PALEOETHNOLOGICAL RESEARCH

PREHISTORIC NETWORKS IN SOUTHERN and EASTERN EUROPE

Kyiv 2018

FONDS NATIONAL SUISSE
SCHWEIZERISCHER NATIONALFONDS
FONDO NAZIONALE SVIZZERO
SWISS NATIONAL SCIENCE FOUNDATION

Swiss National Science Foundation
Швейцарський Національний Науковий Фонд

SCOPES institutional partnership project Network
in Eastern European Neolithic and Wetland Archaeology
(NEENAWA)

SCOPES проект інституційного співробітництва
"Мережа по дослідженню східноєвропейського
неоліту та археології річок та озер"

Faculty of History, Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Історичний факультет Київського
національного університету імені
Тараса Шевченка

Department of Archaeology and
Museology, Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Кафедра археології та музеєзнавства
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

Centre for Underwater
Archaeology, Archaeological
and Ethnological Research
Центр підводної археології,
археологічних та етнологіч-
них досліджень

Th. Vovk Center for Paleoethnological
Research, Ukraine
Центр палеоетнологічних досліджень
ім. Хв. Вовка, Україна

u^b

u^b
UNIVERSITÄT
BERN

University of Bern
Бернський університет

Center for Prehistoric Research,
Macedonia
Центр преісторичних
досліджень, Македонія

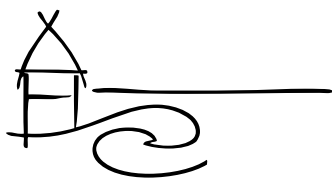
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЭРМИТАЖ
The State Hermitage Museum

State Hermitage Museum
Державний музей "Ермітаж"

Vita Antiqua №10, 2018

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА, ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА АРХЕОЛОГІЇ ТА МУЗЕЄЗНАВСТВА
ЦЕНТР ПІДВODНОЇ АРХЕОЛОГІЇ, АРХЕОЛОГІЧНИХ ТА ЕТНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ЦЕНТР ПАЛЕОЕТНОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ім. Хв. ВОВКА

ПЕРВІСНІ СПІЛЬНОТИ ПІВДЕННОЇ та СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Київ 2018

EDITORIAL BOARD:

Dr., Prof. Rostyslav V. Terpylovskiy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine (*Head of the Editorial Board*)
Ph.D., assoc. prof. Pavlo S. Shydlovskiy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine (*executive editor*)
Dr., Prof. Albert Hafner, University of Bern, Switzerland
Dr., Prof. Mykhailo I. Hladkykh, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Dr., Prof. Valerii P. Kapeliushnyi, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Dr., assoc. prof. Henadii M. Kazakevych, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
HDR Marylène Patou-Mathis, Research director at CNRS, Muséum national d'histoire naturelle, France
Dr., assoc. prof. Stéphane Péan, Muséum national d'histoire naturelle, France
Ph.D., assoc. prof. Serhii M. Ryzhov, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Dr., Prof. Viktor V. Stavniuk, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Dr., Prof. Marzena Szymt, Poznań Archaeological Museum, Poland

EDITORIAL BOARD OF THE VOLUME:

Pavlo S. Shydlovskiy, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine (*executive editor*)
Aleksandr V. Diachenko, Institute of Archaeology NAS of Ukraine
Ekaterina V. Dolbunova, State Hermitage Museum, Russian Federation
Albert Hafner, University of Bern, Switzerland
Andrey N. Mazurkevich, State Hermitage Museum, Russian Federation
Yana I. Morozova, Taras Shevchenko National University of Kyiv
Goce Naumov, Centre for Prehistoric Research, Republic of Macedonia
Valentina Todorska, NU. Museum "d-r Nikola Nežobinski", Republic of Macedonia

TECHNICAL EDITORS:

Yevhen Pichkur, Archaeological Museum, Institute of Archaeology NAS of Ukraine
Ivan Radomskiy, Institute of Archaeology NAS of Ukraine
Denis Belousov, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
Martha Andriiovych, University of Bern, Switzerland
Mariia Dobrotvor, University of Bamberg, Germany

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Д.і.н., проф. Терпиловський Ростислав Всеволодович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
(голова редакційної колегії)
К.і.н., доц. Шидловський Павло Сергійович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (відповідальний редактор)
Д-р, проф. Хафнер Альберт, Університет м. Берн, Швейцарія
Д.і.н., проф. Гладких Михайло Іванович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Д.і.н., проф. Капелюшний Валерій Петрович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Д.і.н., доц. Казакевич Генадій Михайлович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Д-р, досл. директор CNRS Пату-Матіс Марілен, Національний природничий музей, Франція
Д-р, доц. Пеан Стефан, Національний природничий музей, Франція
К.і.н., доц. Рижов Сергій Миколайович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Д.і.н., проф. Ставнюк Віктор Володимирович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Д-р, проф. Шміт Мажена, Археологічний музей в м. Познань, Польща

НАД ВИПУСКОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Шидловський Павло Сергійович, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (відповідальний редактор)
Дяченко Олександр Вікторович, Інститут Археології НАН України
Долбунова Катерина Володимирівна, Державний Ермітаж, Росія
Хафнер Альберт, Університет м. Берн, Швейцарія
Мазуркевич Андрій Миколайович, Державний Ермітаж, Росія
Морозова Яна Іванівна, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наумов Гоце, Центр преісторичних досліджень, Македонія
Тодорська Валентина, Музей «д-р Нікола Незлобінський», Македонія

ТЕХНІЧНІ РЕДАКТОРИ:

Пічкур Євген, Археологічний музей Інституту археології НАН України
Радомський Іван, Інститут Археології НАН України
Белоусов Денис, Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Андрійович Марта, Університет м. Берн, Швейцарія
Добротвор Марія, Університет м. Бамберг, Німеччина

Prehistoric Networks in Southern and Eastern Europe. Collection of scientific works. P. Shydlovskiy (ed.). – VITA ANTIQUA, №10. – Kyiv: Center for Paleoethnological Research, 2018 – 212 p.

The collection of scientific works is devoted to contemporary research on development and interaction of prehistoric networks in the Holocene Europe. Chronologically, the collection covers the final phases of the Stone Age and the beginning of the age of early metals. Particular attention is paid to the process of Neolithization and interaction between different societies in Southern and Eastern Europe.

The proposed collection will be useful for anyone interested in the prehistory, archaeology and geography of Europe – archaeologists, prehistorians, specialists in local history, ethnographers, museum workers, cultural heritage researchers and students of higher educational institutions.

Первісні спільноти Південної та Східної Європи. Збірка наукових праць. П.С. Шидловський (відп. ред.). – VITA ANTIQUA, №10. – К.: Центр палеоетнологічних досліджень, 2018. – 212 с.

Збірка наукових праць присвячена сучасним дослідженням питань розвитку та взаємодії первісних спільнот на території голоценової Європи. Хронологічно збірка охоплює заключні фази кам'яної доби та початку доби ранніх металів. Особлива увага приділена процесу неолітизації та взаємодії різних суспільств Південної та Східної Європи.

Запропонована збірка буде корисною для всіх, хто цікавиться первісною історією, археологією та географією Європи – археологам, преісторикам, історикам-краєзнавцям, етнографам, музейним працівникам, дослідникам культурної спадщини, студентам вищих навчальних закладів.

Зареєстровано

Міністерством юстиції України

Свідомство про державну реєстрацію

КІ №1674 від 25.07.2017

Засновник та видавець

ГО Центр палеоетнологічних досліджень
код ЄДРПУ №39633961

Україна, 02156, Київ, вул. Милуєтенка, 15а

E-mail: th.vovk.center@gmail.com

Registered

Ministry of Justice of Ukraine

Certificate of registration

КІ №1674 від 25.07.2017

Founder and publisher

Center for Paleoethnological Research
Unified State Register №39633961

Ukraine, 02156, Kyiv, str. Milyutenko, 15a

E-mail: th.vovk.center@gmail.com

Підписано до друку 29.10.2018.
Формат 60 × 84/8. Гарн. Myriad Pro.
Папір офс. Друк офс.
Ум.-друк. арк. 24,65. Тираж 300 екз.

Надруковано ФОП «Черенок К.В.»
Свідомство В02 №353856 від
25.09.2006 р.
м. Київ, вул. Пушкінська, 45/2
тел.: (044) 235-81-92, 228-45-05

ISSN 2522-9419 (online)

<http://vitaantiqua.org.ua> <http://vovkcenter.org.ua/> <https://www.facebook.com/th.vovk.center>

ISSN 2519-4542 (print)

@ Автори статей, 2018

CONTENTS / ЗМІСТ

FOREWORD: Network Approach for Studying the Prehistoric Networks (Pavlo Shydlovskiy, Yana Morozova)	6
ПЕРЕДМОВА: Мережевий підхід у вивченні первісних спільнот (Павло Шидловський, Яна Морозова)	

Dmytro Stupak. Chipped flint technologies of Janislawice culture in Ukrainian Polissya region	13
Дмитро Ступак. Технології розколювання кременю в комплексах яніславицької культури Українського Полісся	
Sergii Telizhenko. The Køkkenmødding of Eastern Ukraine	25
Сергій Теліженко. Кьоккенмьоддінги Східної України	
Alina Veiber. An overview of the osteological mammal material from the archaeological sites of the Surska culture in the context of its tribes' adaptation to the environment	38
Аліна Вейбер. Огляд остеологічного матеріалу ссавців з археологічних пам'яток сурської культури в контексті адаптації її носіїв до навколишнього середовища	
Martha Andriiovych. A sign of mobility and cultural exchange? The ceramics with scribble line ornamentation from Lysa Hora cemetery	43
Марта Андрійович. Ознака мобільності та культурного обміну? Керіміка з лінійним орнаментом з Лисогірського неолітичного могильника	
Goce Naumov. The Formation of Wetland Identities in the Neolithic Balkans	48
Гоце Наумов. Формування заплавних ідентичностей у балканському неоліті	
Pavlo Shydlovskiy. Lithic Assemblages of Early Agricultural Communities in Middle Dniester: comparative study	61
Павло Шидловський. Крем'яні комплекси ранніх землеробських спільнот Середнього Придністров'я: порівняльна характеристика	
Ivan Radomskiy. Changing techniques of flint knapping in Chalcolithic times as an indicator of changes in the economy	92
Іван Радомський. Зміни у технології кременеобробки за доби енеоліту як показник змін у економіці	
Yevhen Pichkur. Mining and distribution of flint by the tribes of Cucuteni-Trypillian community	105
Євген Пічкур. Видобуток і поширення кременю племенами Кукутені-Трипільської спільноти	
Dmytro Zhelaha. Ornamentation systems of Trypillia culture B I period tableware in the Middle Dniester area	118
Дмитро Желaha. Орнаментальні схеми посуду Трипільської культури етапу В I в Середньому Подністров'ї	
Aleksandr Diachenko. Geographic determinism and Trypillia contact networks, c. 3600 – 3400 BC	126
Олександр Дяченко. Географічний детермінізм та трипільські контактні мережі (3600 – 3400 BC)	
Mykhailo Videiko, Nataliia Burdo. Life on the Eastern Frontiers of Old Europe	135
Михайло Відейко, Наталія Бурдо. Життя на східних рубежах Старої Європи	
Robert Hofmann, Mila Shatilo, René Ohlrau, Marta Dal Corso, Stefan Dreibrodt, Michailo Videiko, Knut Rassmann, Wiebke Kirleis, Johannes Müller. Tripolye – Strategy and Results of an ongoing Ukrainian-European Project	146
Роберт Хофманн, Міла Шатіло, Рене Олрау, Марта Даль Корсо, Стефан Драйбродт, Михайло Відейко, Кнут Рассманн, Вібке Кірлайс, Йоханес Мюллер. Трипілля – стратегія та результати поточного українсько-європейського проекту	
Marzena Szmyt. Between the seas: Baltic-Pontic contact space in the 3 rd millennium BC	155
Мажена Шміт. Між морями: балтійсько-чорноморський контактний простір у 3-му тисячолітті до н.е.	
Andrey Mazurkevich, Ekaterina Dolbunova, Luca Ottonello. Archaeological excavations and reconstructions of disappeared archaeological heritage (based on excavations in North-Western Russia)	165
Андрій Мазуркевич, Катерина Долбунова, Лука Оттонелло. Археологічні розкопки та реконструкції втраченої археологічної спадщини (на основі досліджень в Північно-Західній Росії)	
Nikos Chausidis. 'River People' of the Northern Black Sea and Macedonia	176
Никос Чаусідіс. "Народи річок" Північного Причорномор'я та Македонії	

STEP AHEAD: NEENAWA 2017 International Scientific Conference report (Yana Morozova, Pavlo Shydlovskiy)	192
КРОК ВПЕРЕД: Міжнародна наукова конференція NEENAWA 2017, звіт (Яна Морозова, Павло Шидловський)	
LIST OF AUTHORS	208
СПИСОК АВТОРІВ	
FROM THE PUBLISHER	210
ВІД ВИДАВЦЯ	

Dmytro Stupak¹

Chipped flint technologies of Janislawice culture in Ukrainian Polissya region

This paper analyzes Chipped flint technologies of Janislawice culture of Ukrainian Polissya region. The first one is directed on the blades producing. The second – is directed on the flakes producing. This high level of technological development is the availability of technology for specialized blades using pressure technique and technologies aimed at obtaining flakes using hammer is inherent in the most technologically developed late Mesolithic – early Neolithic cultural phenomena.

Key words: *Janislawice culture, Ukrainian Polissya region, Chipped flint technologies, core, pressure technique, blades producing, cores for flakes*

Since the opening of the first site named DVS with the flint from Janislawice, more than 30 sites of Janislawice culture became known on the territory of Ukrainian Polissya. The most presentable among them are Nepyretc, Senchytyc 3, Senchytyc 5A, 5D, Rudnya, Rudnya 1A, DVS, Rudyj Ostriv, Protoreb, Smolyanikove. Janislawice culture dates from the end of Mesolithic period. On most of the Janislawice sites are ceramic fragments from Neolithic time. These sites reflect the developing transition process of Janislawice culture to the Neolithic stage (Zaliznyak, 1991, p.28-41, 148-150; 1995, p.6-8; 1998, p.185-192; Zaliznyak, Balakin, 1985, p.41-48; Zaliznyak, 1997, p.30-45).

The Janislawice culture identifies two chipped flint technologies. The first one is focused on producing blades, the second one – on flakes.

The main types of Janislawice blades producing center are one platform cores with one working surface. For exploitation of these cores the pressure technique was being used. Cores of other types of blades produced are not numerous and generally derived from one platform cores with one working surface.

In Western Volhynia region of Janislawice mainly local high quality chalk flint was used. For the Kyiv-Zhytomyr Polissya region was typical to use the local flint which was inferior in quality of flints from Western Volhynia territory.

The preparation of cores began from choosing raw material parts which were precores ready for forming. On Janislawice sites precores are rare phenomenon and usually fragmented. The features of the precore's formation are given within reformation of cores, flakes and blades, formation of core platform and its working surface. Precores were prepared on raw material pieces which had flat

or slightly curved lateral surfaces. Very often fragments of raw material or flakes with one side cortex surface and other side which had broken surface of flint pieces or ventral surface of flakes were chosen as precores. Slightly curved or flat lateral surfaces of cores reduce the risk of interruption of the process of obtaining blades. If the lateral surfaces of the future cores required additional processing, they were formed by longitudinal or transverse withdrawals.

Cores with natural side surfaces are more represented than ones with formed surfaces. The greater representativeness of cores with natural lateral surfaces is indicated by a percent advantage of lateral blades above secondary crested blades or blades with orthogonal dorsal scar pattern. In flint complex of Nepyretc site lateral blades cover 30,5% from all; in complex of Senchytyc 5D site – 52,5%; in complex of DVS site – 35%.

The final preparation of a precore for usage was forming the platform and the working surface. As usual the platforms were necessarily prepared, but sometimes convenient natural surfaces also served as a work material. Usually the formation of platforms carried on by one or several impact, which was strained to the front side of core surface. Periodically, the edge of the platform was faceted during its formation. For example, a crested blade with a faceted platform from Senchytyc 5D site.

Much often used natural surfaces as platforms of cores depended on a shape of raw material pieces. Quite often such well-formed parts of flint have happened cannot be found. Cores with natural platforms are single. The flakes of correction natural core platform are not numerous too, but present in some complexes where cores with natural platforms are absent.

¹ Institute of Archaeology of the NASU

Most of the crested blades were slightly curved in the medial or distal part. Removing such blades was preparing the relief of the working surface of the cores. It should be noted that some of these blades were received by pressure technique and some part, most likely, was received with strikes. It is not excluded, that among the cortex blades and blades with multidirectional negatives some pieces have been obtained using pressure technique. It is possible that in process of receiving some of this blades people started to use cores. Such a situation was possible when selecting a part of raw materials among cores with suitable comfortable surfaces.

A very large part of Janislawicean cores is narrow faced cores or ones that were started to be processed from a narrow part of the primary form. The narrow forms of the working surfaces was determined by selecting parts of the raw material with suitable parameters, or specially made during formation or reshaping of cores. For example, from seven cores of Nepyretc site, five are narrow faced cores.

The main type of Janislawicean cores in Ukrainian Polissya region is a one platform core with one working surface. The majority of these cores are lengthened proportions, usually 70 – 40 mm in length. The working surfaces of most cores covered with regular negatives of blades and have slightly curved or flattened relief in width and along the length, which smoothly rises in the distal part of the core (Fig. 1: 1-3; 2: 2,3; 3: 1-3; 4: 1,3,4; 5: 1,4,5; 6: 1,2; 7: 1; 8: 3,4).

On some cores the relief of the working surface was raised by one or several knaps from the end of the core. On some cores during this process the second platform was specially created. But such a correction of relief was not systematic. This is evidenced by the small number of cores where their application is fixed, and also by a small number of blades and their fragments with bidirectional dorsal scar pattern.

The core platforms during process of obtaining blades were periodically remade. Usually the correction of platforms proceeded by one or several kicks, which were directed to the working surface side or against board surfaces of the cores (Fig. 1: 1; 3: 3; 4: 3, 4; 5: 4, 5; 7: 1; 8: 4). Periodically, during correction of core platforms, after receiving rejuvenation core tablet or tablets of big size, edge of platform was faceted (Fig. 1: 1; 2: 1; 4: 1). Natural platforms were preserved only on a small part of the cores (Fig. 6: 2). On many cores, the edges of their platforms have traces of overhang trimming and abrasion. On some cores overhang was trimmed during faceting of the core platform during formation process.

Part of the cores that was used after main working surface lost possibility to produce blades. In this case, the process of obtaining blades was transferred to other surfaces of cores. The result of

this process in Janislawicean complexes of Ukrainian Polissya is the appearance of one platform cores with two (Fig. 7: 2,3), three adjacent surfaces, two opposite working surfaces (Fig. 4: 1-4) and part of conical cores.

Judging by the configuration and size of some conical cores, they were formed and operated to produce microblades.

The double opposite platform cores with one working surface (Fig. 5: 2,3), double opposite platform cores with adjacent working surfaces, double opposite platform cores with alternative working surfaces (Fig. 6: 3) – all this was the result of main working surface lost the possibility to produce blades. On these types of cores not only a new working surface was formed, but a new platform as well. As a rule, these types of cores are more depleted than the types of cores described earlier. That means they also demonstrate the option of more complete use of raw materials.

From some cores, when their working surface lost possibility to produce blades one or several flakes were obtained, as for example from cores of Nepyretc (Fig. 1: 2), Senchytcy 5A and DVS (Fig. 8: 2). It could be that these cores turned into cores for flakes production (Fig. 6: 4) or their parts were turned into tools. For example, the surface of an axe from DVS site retained regular negatives of the blades from working surface of core (Fig. 8: 1). The axe was made on a large flake, which was obtained by core hammer used for blades blanks known from Rudyj Ostriv (Zaliznyak, 2009, p.172, Fig. 109).

The main type of blade blanks from Janislawice cores is blades with 55 – 20 mm length, 7 – 12 mm width and a 2 – 3 mm thickness with regular shapes. Usually, they are with unidirectional dorsal scar pattern, slightly curved in the medial or distal part, triangular or trapezoid in cross section and with a flat batt. Main part of Janislawicean blades has traces of overhang trimming and abrasion. They used to be made with pressure technique. The hammer was used primarily for preparation/rejuvenation of cores for blades.

Other chipped flint technology in Janislawicean complexes in Ukrainian Polissya region is represented by cores due to make flakes. Most of these cores are multiplatform and there are much depleted (Fig. 2: 4; 6: 5, 6). Usually at these cores the system of obtaining flakes is not traced. One or double platform cores are an earlier stage of use of multiplatform cores.

Identification of blanks obtained from flake cores is only possible conditionally. Polish researchers associate with such cores flakes with multidirectional dorsal scar pattern (Schild, Marczak, Krolik, 1975, p.17). It is very likely that some part of the flakes with overhang trimming, abrasion traces and unidirectional or multidirectional dorsal scar pattern is flakes obtained from specialized flake cores. Judging by the fact that most numerous

tools in the Janislawicean complexes are scrapers on flakes, it can be assumed that, primarily, it was for this category of tools that received blanks from flake cores. For production process of flakes hammer were used.

Thus, Janislawicean obtained blades technology thanks to a good choice of raw material parts for cores and use of a pressure technique, which made the process of obtaining blades highly controlled, allowed to obtain standardized blades blanks with minimal expenses of raw material and time. Thanks to the use of pressure technique the process of making blades ran almost without mistakes. As a result, there was a deficit of flaky blanks. The technology of obtaining flakes was oriented to eliminate the deficit of flaky blanks.

The situation when the technology of obtaining blades and the technology of obtaining flakes coexist, demonstrates the Janislawice culture in Poland (Schild, Marczak, Krolik, 1975, 262s.; Kozłowski, 1989, p.159) and such highly developed technologies as, for example, Kukrek (Telegin, 1982, p.113; Janevich, 1987, p.7-18) and Chatalhoyuk (Connolly, 1999, p.791-800).

This high level of technological development depended on the availability of technology of specialized blades using pressure technique and technologies aimed at obtaining flakes using hammer is inherent for the most technologically developed late Mesolithic – early Neolithic cultural phenomena (Stupak, 2001, p.37; 2002, p.27-32).

References:

- Connolly, J., 1999. Technical strategies and technical change at Neolithic Catalhoyuk, Turkey. *Antiquity*, Desember, vol. 73, N282: 791-800.
- Janevich, O.O., 1987. Etapy rozvytku kultury Kukrek v Krymu. *Archeologija*, 58: 7-18. (In Ukrainian).
- Kozłowski, S.K., 1989. *Mesolithic in Poland. A new approach*. Warszawa.
- Stupak, D.V., 2001. Kremeneobrobka janislavyckoji kultury Ukrainskogo Polissja. *Problemy istoriji i arheologii Ukrainy (materialy mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii posvjashhennoj 10-letiju nezavisimosti Ukrainy)*: 37. Kharkov. (In Ukrainian).
- Stupak, D.V., 2002. Tehnologiji rozcheplennja kremenja janislavyckoji kultury Ukrainskogo Polissja. *Naukovi zapysky z ukrainskoji istoriji*, 13: 27-32. (In Ukrainian).
- Schild, R., Marczak, M., Krolik, H., 1975. *Pozni mezolit*. Warszawa.
- Telegin, D.J., 1956. Mezoliticheskie stojanki v okrestnostjah Kieva. *KSIIIMK*, 65: 74-76. (In Russian).
- Telegin, D.J., 1982. *Mezolitichni pamjatki Ukrainy*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Zaliznyak, L.L. 1991. *Naseleniye Poles'ya v mezolite*. Kiev: Naukova dumka. (In Russian).
- Zaliznyak, L.L. 1995. Piznij mezolit Ukrainy, *Archeologija*, 4: 3-16. (In Ukrainian).
- Zaliznyak, L., 1997. Mesolithic Forest Hunters in Ukrainian Polissya. *British Archaeological Reports. International Series*, 659. Oxford
- Zaliznyak, L.L. 1998. *Peredistorija Ukrainy X – V tysjacholitja*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Zaliznyak, L.L. 2009. *Mezolit zahodu Shidnoji Evropy*. Kyiv. (In Ukrainian).
- Zaliznyak, L.L., Balakin, S.A. 1985. Janislavycki kulturni tradyciji v neoliti Pravoberezhnogo Polissja. *Archeologija*, 49: 41-48. (In Ukrainian).

Технології розколювання кременю в комплексах яніславицької культури Українського Полісся

В роботі розглядаються технології розколювання кременю, представлені в комплексах яніславицької культури Українського Полісся. Перша – орієнтована на постачання платівок за допомогою відтиску. Друга – орієнтована на постачання відщепів за допомогою відбійника. Завдяки використанню відтискної техніки сколу, отримання платівчастих заготовок відбувалось у цій культурі майже без збоїв. Така висока ефективність технології отримання платівок призводила до періодичного дефіциту відщепових заготовок. Це призвело до появи в яніславицькій культурі технології, спеціалізованої на постачання відщепів.

Виходячи з того, що більшість нуклеусів для відщепів є багатоплощадковими і сильно спрацьованими, можна констатувати, що сколи з них отримували доти, доки ці нуклеуси не втрачали здатність їх постачати.

Виділити заготовки, отримані з них, можна лише умовно. Польські дослідники з такими нуклеусами пов'язують відщепи з різнонаправленими негативами (Schild, Marczak, Krolík, 1975, s.17). Цілком вірогідно, що принаймні частина ординарних відщепів, які мають сліди підготовки зони розколювання та поздовжні чи різноспрямовані негативи на своїх дорсальних поверхнях, що були нами опрацьовані, відносяться саме до сколів, які були отримані зі спеціалізованих на постачання відщепів, нуклеусів. Судячи з того, що наймасовішим знаряддям яніславицьких комплексів є скребачки на відщепі, можна припустити, що саме для цієї категорії знарядь і мали, в першу чергу, постачати заготовки відщепові нуклеуси. Отримання відщепів відбувалось за допомогою відбійника.

Такий високий рівень технологічного розвитку, тобто наявність технології, спеціалізованої на отримання платівок за допомогою відтискної техніки та технології, спрямованої на отримання відщепів за допомогою відбійника, притаманний найбільш технологічно розвинутому культурним явищам кінця мезоліту – початку неоліту (Ступак, 2001, с.37; 2002, с.27-32).

Ключові слова: *яніславицька культура, Українське Полісся, технології розколювання кременю, нуклеус, відтискна техніка, отримання платівок, нуклеуси для відщепів*

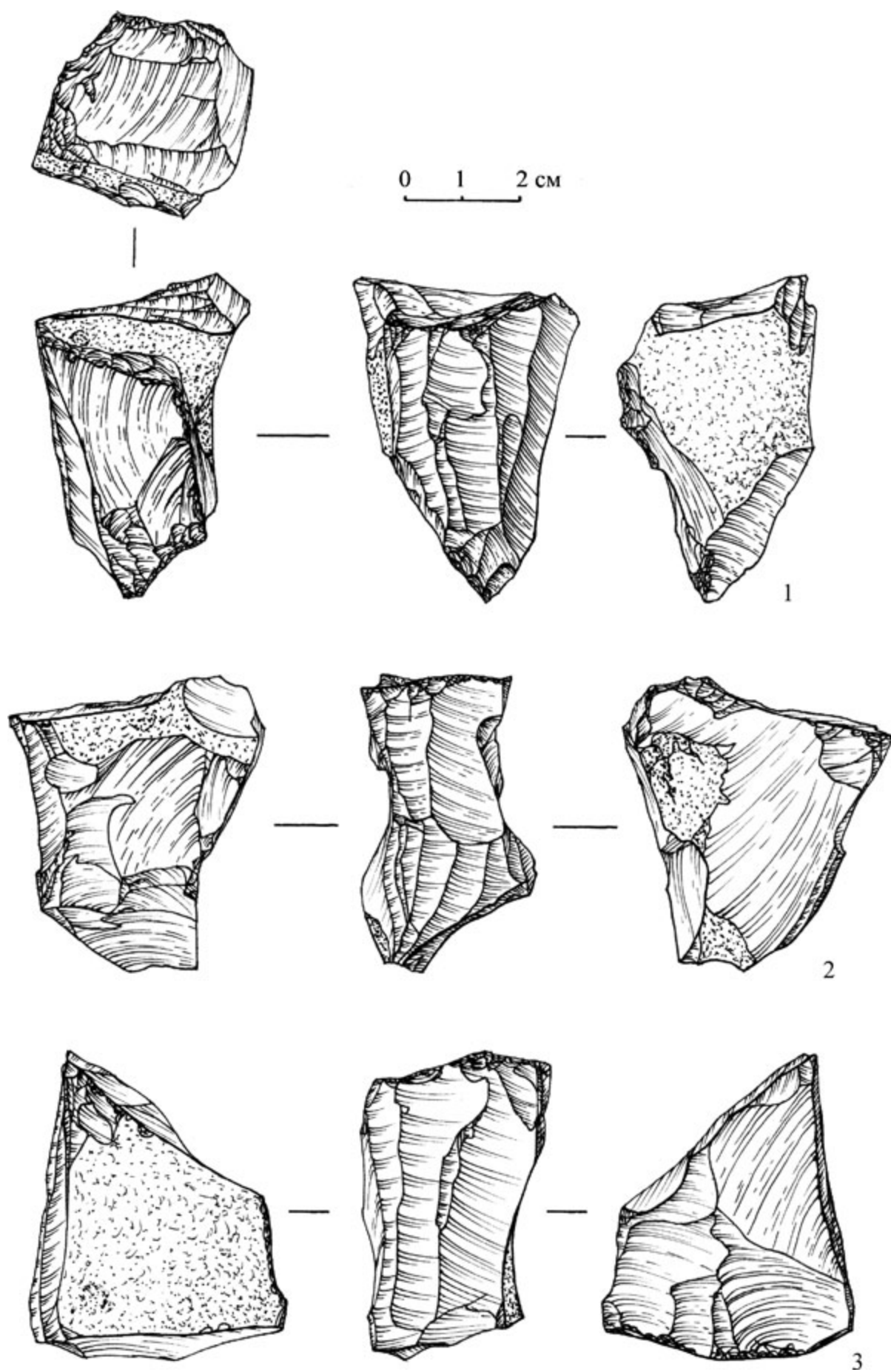

Fig. 1. Nepyretc site. Cores.

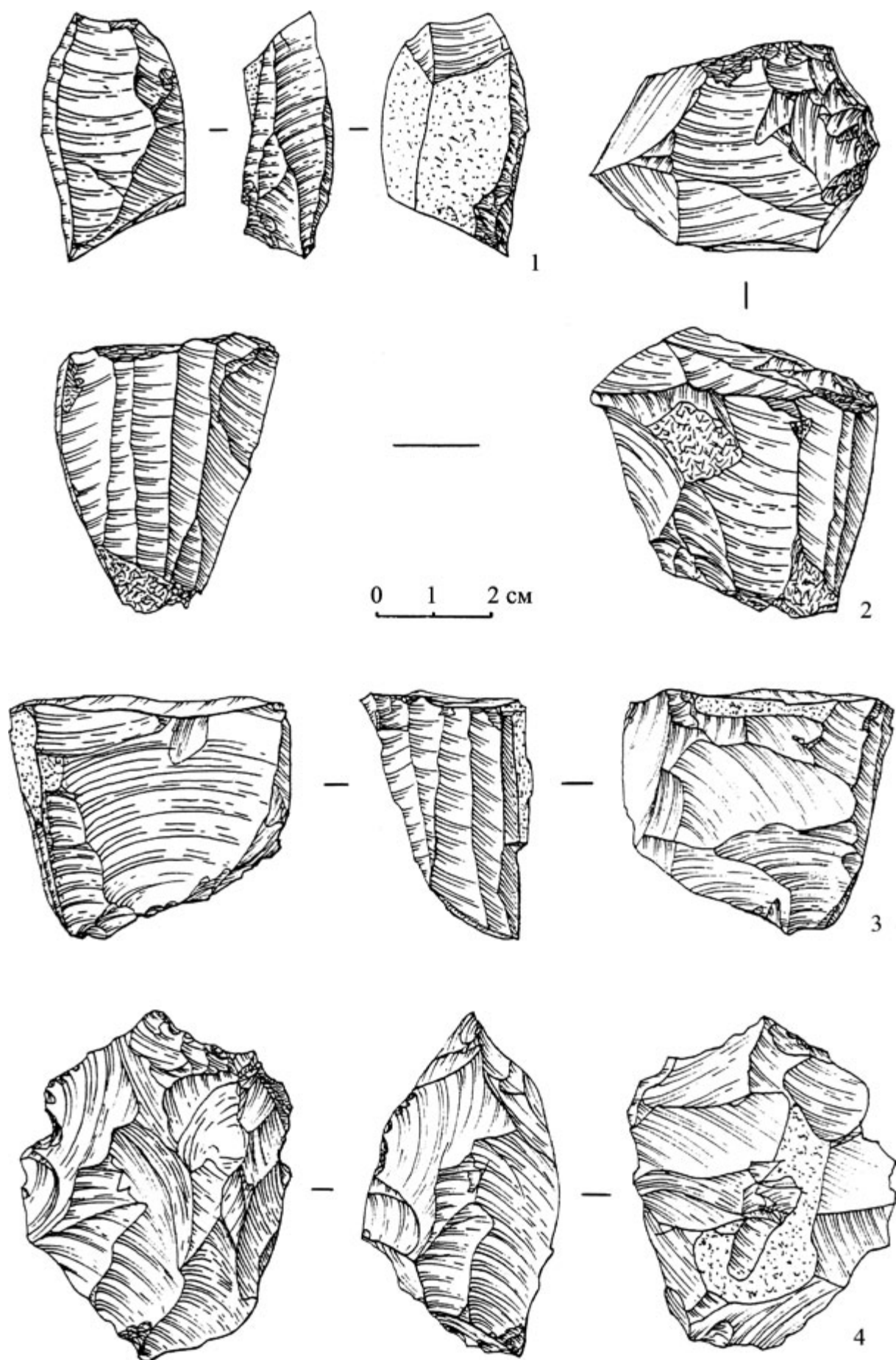

Fig. 2. Nepyretc site. Cores.

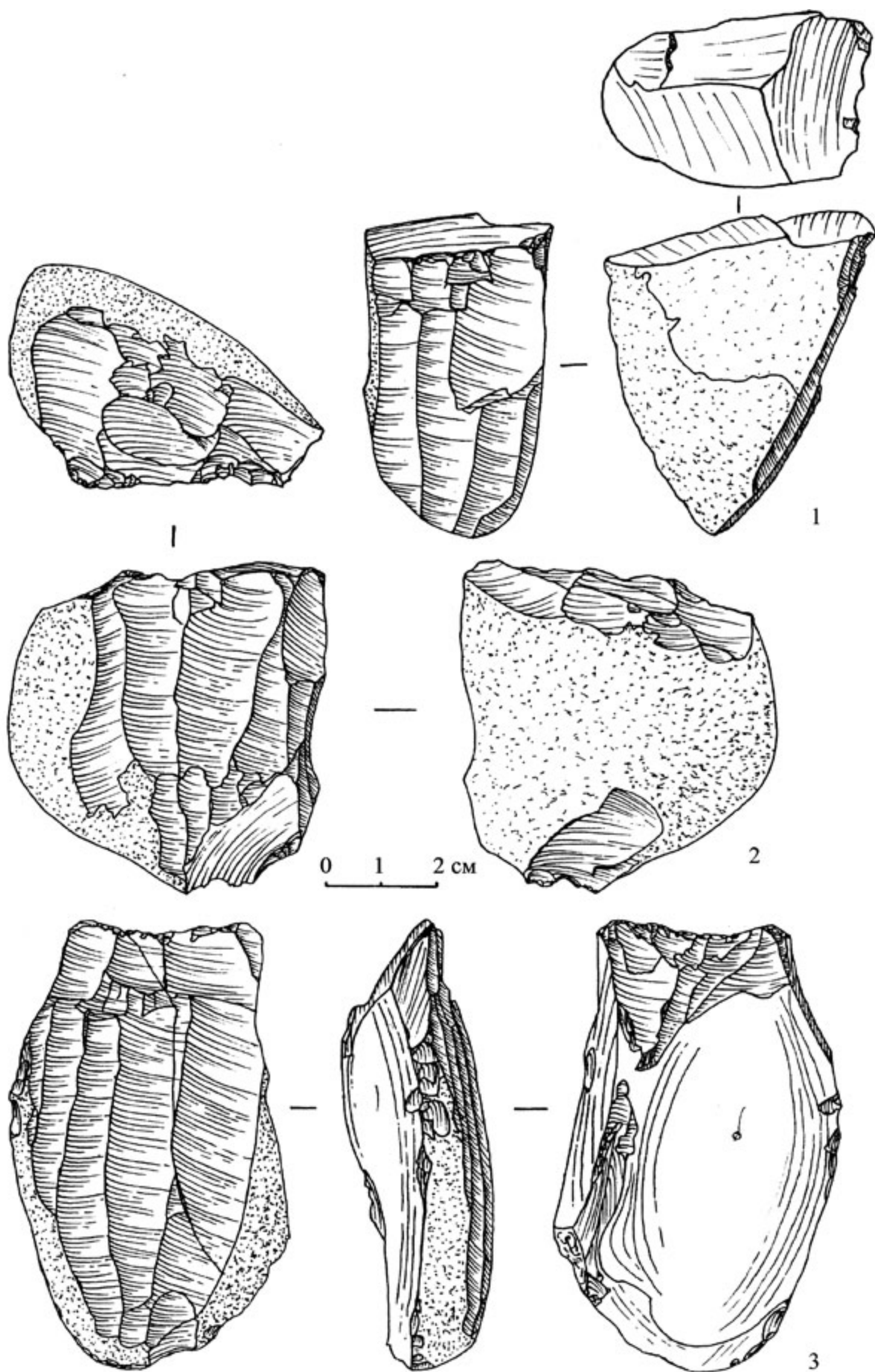

Fig. 3. Senchyty 5D site. Cores.

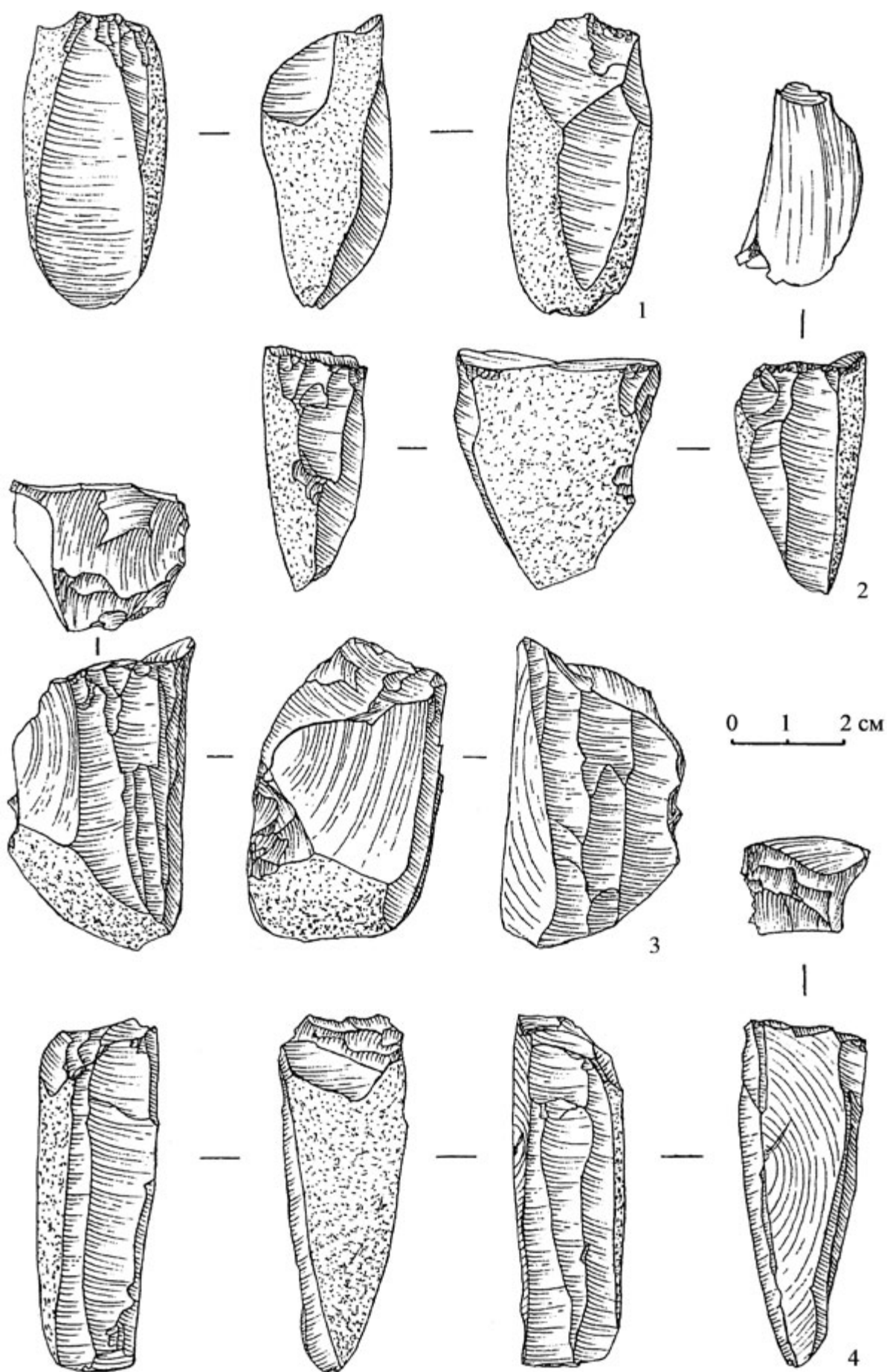

Fig. 4. Senchytyc 5D site. Cores.

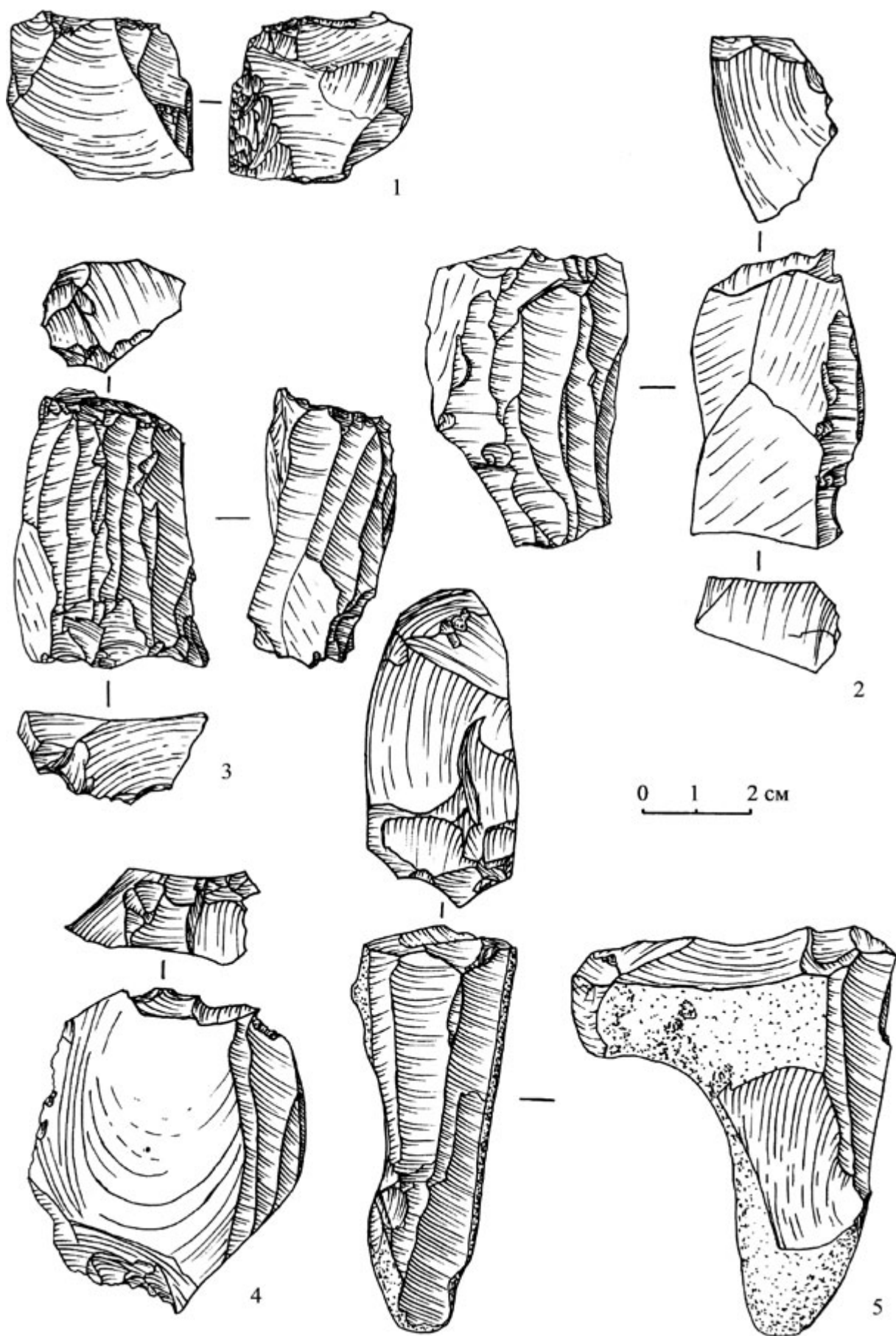

Fig. 5. Senchyty 5D site. Cores.

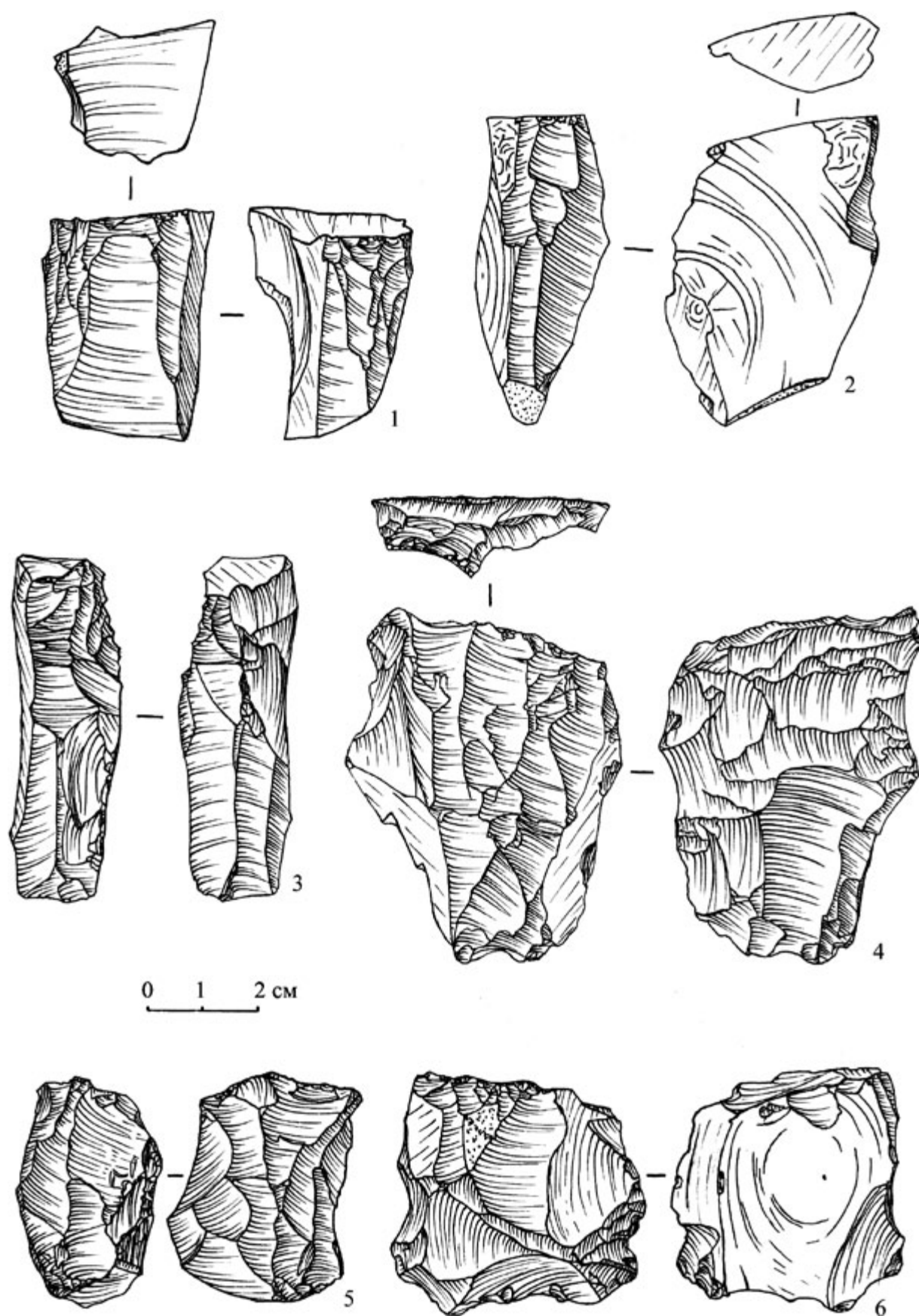

Fig. 6. Senchytyc 5D site. Cores.

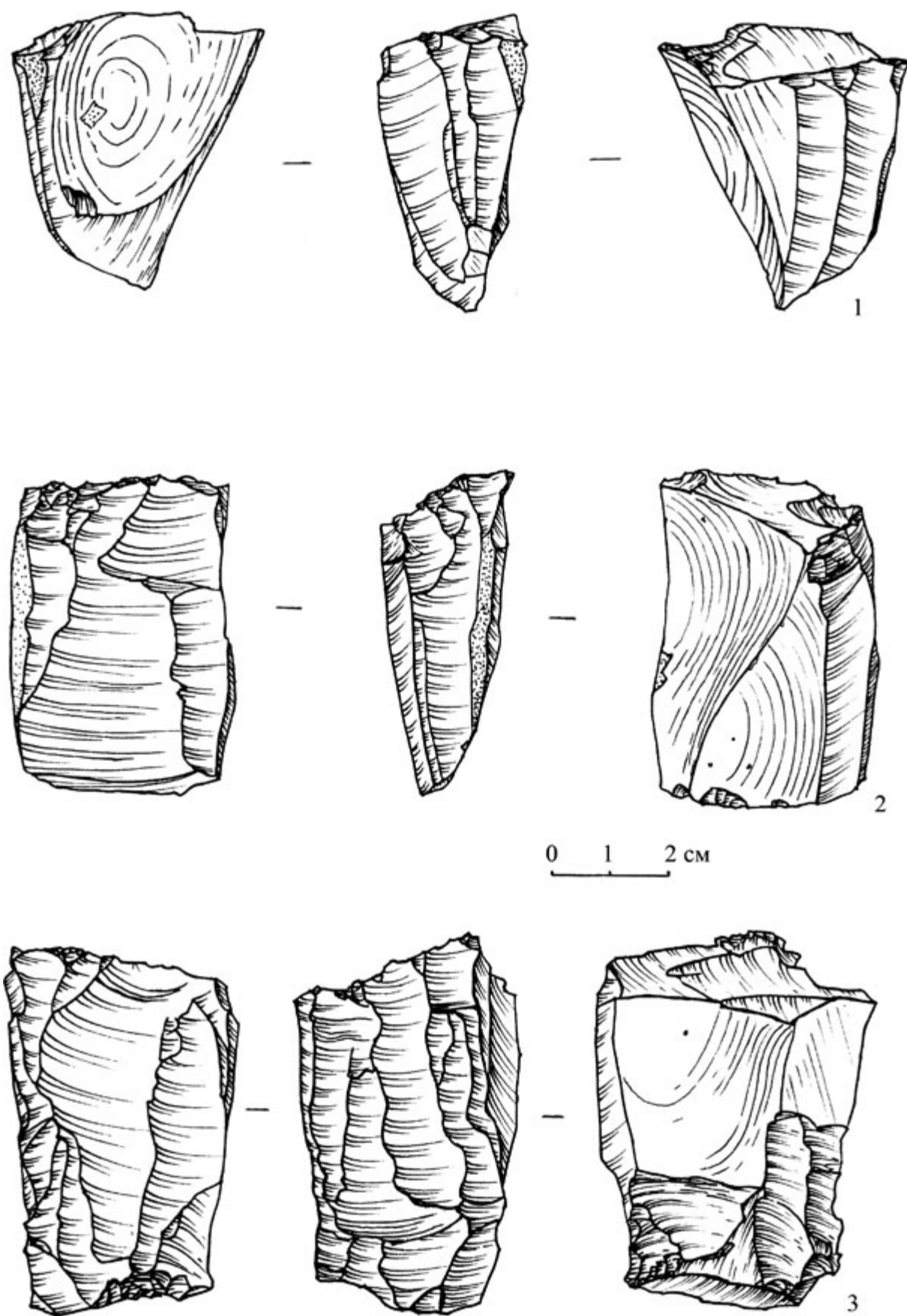

Fig. 7. Senchyty 3 site. Cores.

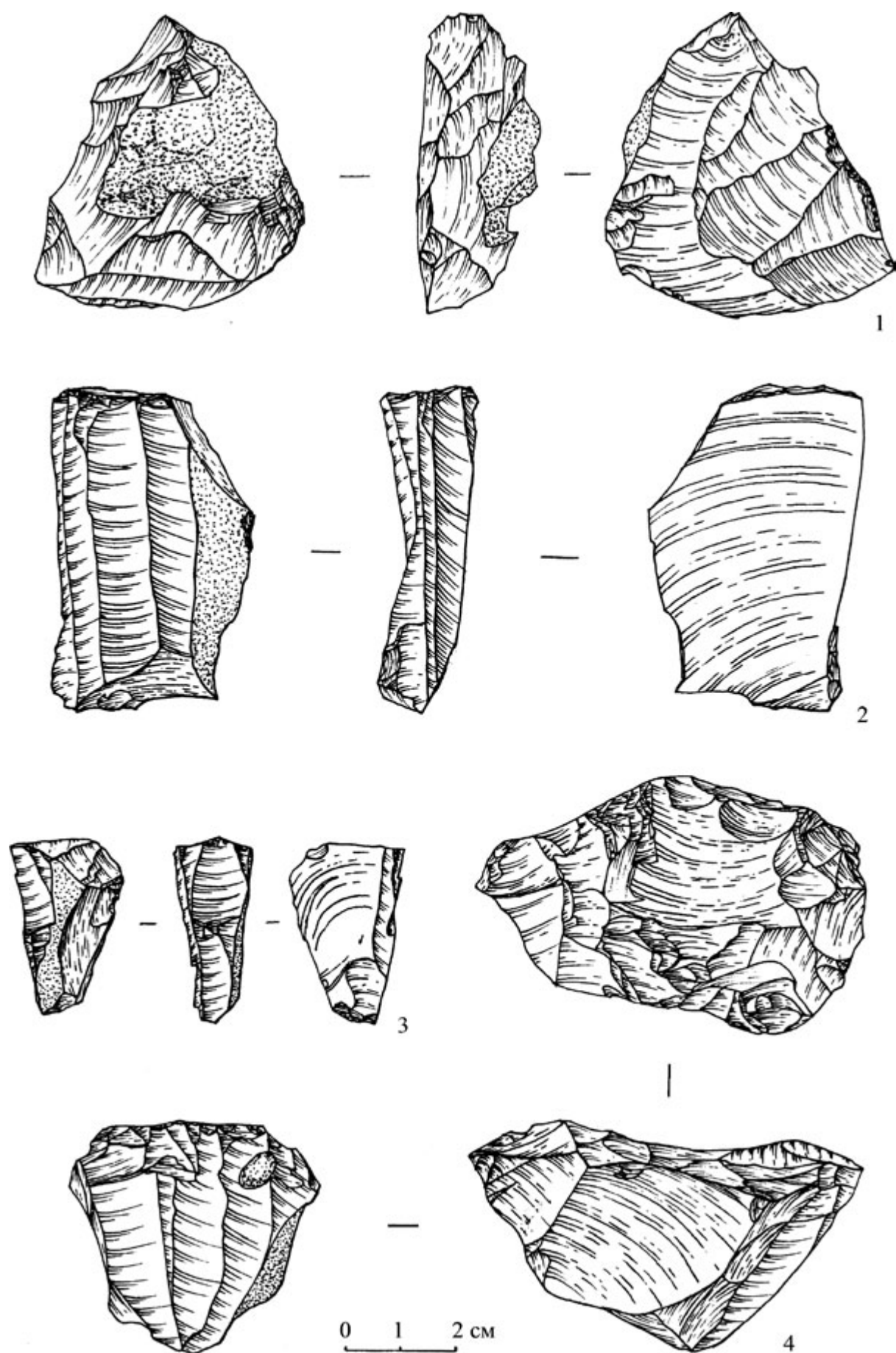

Fig. 8. DVS site. Axe with retained regular negatives of blades from working surface of core – 1; flake obtained by hammer from core for blades – 2; cores – 3, 4.